

3. Тіньова економіка [Електронний ресурс] // Бібліотека економіста. – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/63/4518.html>. – Назва з екрана.

4. Петрова К. Я. Роль передінституціональних форм в умовах ринкової трансформації / К. Я. Петрова, Н. В. Дзюба, Т. Ф. Ларіна // Науковий потенціал світу – 2004 : матеріали першої Міжнар. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004. – 84 с.

Томма Р. П. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри економічної безпеки навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА

Вплив тіньового сектору не можна розглядати суто як негативний, оскільки сам по собі феномен тіньової економіки є багатограним явищем. Тіньова економіка, що активізується, створює додаткові можливості для зайнятості, причому не лише тіньової, оскільки цей сектор потребує продуктивних товарів легального сектору, а тіньові доходи використовують для придбання в легальному секторі споживчих товарів. Збільшення пропозиції праці на офіційних ринках значною мірою поглинає неофіційний сектор. Таким чином, з одного боку, ідеться про розв'язання проблеми працевлаштування, а з іншого – наслідком нелегальної зайнятості є витіснення зі сфери суспільно корисної праці легальних працівників, що призводить до підриву трудового потенціалу під впливом понаднормового робочого дня.

Вплив на інвестиційно-інноваційні процеси – один із найбільш значущих результатів позначення тіньової економічної діяльності на економічному розвитку. У галузях тіньової економіки також з'являються інновації, що підвищують суспільний добробут, хоча, звісно, навряд чи тут можна сподіватися на будь-які сенсаційні техніко-організаційні досягнення. На думку сучасних науковців, можна припустити, що рівень продуктивності праці в тіньовому секторі не

поступається офіційній економіці. Приховування нормальної економічної діяльності від контролю зазвичай обмежує можливість залучення інвестиційних ресурсів, особливо іноземних. Можливою є протилежна ситуація. Окремі науковці переконують, що економічний спад у легальному секторі може бути перекритий підйомом у секторі тіньової діяльності. Ідеться про приховування джерела надходження інвестицій, що певним чином можна розглядати як метод страхування інвестиційних ризиків. Тіньова економіка може амортизувати потрясіння офіційної економіки, сприяючи таким чином стабільності системи загалом. Наприклад, Д. Кассел стабілізує функцію пов'язує з подоланням негативних наслідків антиінфляційної політики. Чимало підприємств переходять у тіньовий сектор з огляду на загрозу закриття. Саме більш дешеву продукцію тіньової економіки купують ті споживачі, чії доходи від офіційної економіки починають знижуватись.

Тіньова економіка дає змогу підтримувати політичну та соціальну рівновагу, оскільки пропонує тим, хто не задоволений своїми доходами в офіційній економіці, альтернативні можливості їх підвищення без будь-яких соціально-політичних потрясінь. Тіньовий сектор істотно впливає на всі аспекти економічної діяльності, соціальні процеси, які відбуваються в суспільстві. Так, наприклад, можна прослідкувати вплив тіньової економіки на оподаткування підприємств. Акцентування на непрямих податках призводить до негайного вилучення в підприємств значної частини доходу, отриманого завдяки підвищенню рівня сукупного попиту, гальмуючи стимуляційний вплив останнього. Це створює необмежені можливості для підприємств щодо уникнення оподаткування прибутків, спонукаючи до переведення значної частини обігу товарів і послуг у тінь. За даними опитувань, у середньому підприємства в Україні приховують близько 21 % свого доходу від реалізації продукції.

Активізація процесів тінізації, які призводять до масових порушень податкового законодавства, відбувається й у сільському господарстві. Більшість із них пов'язана з товарообмінними та бартерними операціями, несплатою податку на додану вартість, акцизного збору, реалізацією сільгосппродукції за ціною, нижчою за її собівартість,

створенням фіктивних підприємницьких структур. До вчинення правопорушень спонукає також те, що товарообмінні операції продовжують залишатися основною формою розрахунків у цій сфері, що створює сприятливі умови для ухилення від оподаткування, унаслідок чого бюджет України зазнає значних збитків. Поширеним способом ухилення від сплати податків під час реалізації сільгосппродукції, особливо в межах застосування бартерних форм розрахунків, є створення фіктивних підприємницьких структур, зареєстрованих на підставних осіб, які після проведення кількох фінансових операцій зазвичай припиняють своє існування. Тотальна бартеризація розрахунків є вкрай негативним чинником для загальнодержавних інтересів. По-перше, вона здійснюється поза грошовими розрахунками, тобто поза банківською системою, а отже, поза державним контролем. По-друге, ідеться про безконтрольне маніпулювання цінами, унаслідок чого реальна вартість обмінюваних товарів відчутно знижується, провокуючи диспропорції платіжного балансу. По-третє, тотальна бартеризація слугує підґрунтям тіньової економіки, унаслідок чого державний бюджет постійно зазнає відчутних збитків.

Одним із негативних наслідків бартеризації розрахунків в Україні є збільшення податкової заборгованості платників, оскільки під час застосування такої форми в більшості підприємств виникає нестача обігових коштів для сплати податків. Набувають популярності правопорушення, учинені під час здійснення експортно-імпортних операцій щодо сільгосппродукції. Так, більшість підприємницьких структур, які експортують сільгосппродукцію, зокрема зернові й олійні культури, її виробництвом не займаються. Вони скуповують товар на елеваторах та заготівельних пунктах, виконуючи лише посередницькі функції. На шляху до кінцевого споживача така продукція проходить декілька заплутаних етапів купівлі-продажу, що дає змогу її власникам безперешкодно ухилитися від оподаткування. До того ж, ідеться про численні факти порушень податкового законодавства керівниками підприємств агропромислового комплексу, які з метою ухилення від сплати податків реалізовували продукцію за цінами, нижчими за її собівартість. Негативні наслідки тіньового сектору важко недооцінити, проте й позитивні теж не можна не враховувати.

Отже, функціонування тіньової економіки є невід'ємною складовою економічної системи, у межах якої вона існує, адже певним чином сприяє життєздатності цієї економічної структури. Тіньову економіку неможливо ліквідувати. Окремі вчені пропонують навіть ураховувати так званий її природний рівень, який загалом поліпшує загальний стан економічної системи. Негативний вплив тіньової економіки, який призводить до економічної дестабілізації, виявляється лише за умов тривалого прискореного її зростання.

Удовик М. С. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права факультету підприємництва та права Київського національного університету технологій та дизайну

МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЧИННИК ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ

Сучасна ситуація в Україні характеризується відчуженням політичної еліти від інтересів суспільства, численними інституційними, персональними конфліктами, непрофесійністю та корумпованістю політиків, службовців і суддів. Такий підхід до державного управління здатний нівелювати будь-які потенційні можливості країни. Сутність і функціональні складові економічної безпеки мають різне значення на різних рівнях економіки. Так, на рівні держави економічна безпека набуває ознак національної безпеки, якій притаманні такі складові: силова (спроможність встановлювати правила на міжнародному рівні), екологічна, науково-технологічна (статус країни, зокрема є вона сировинним придатком чи країною з розвинutoю економікою), політико-правова тощо.

Ефективна безпекова політика має бути орієнтована на цілі розвитку держави, реалізацію її стратегічних пріоритетів, зокрема сприяти мобілізації ресурсів заради позитивних змін політико-економічної системи, відчувати підтримку найбільш репрезентативних і динамічних суспільних груп, ґрунтуватися на чіткому ціннісному виборі й усвідомленні стратегічних